

ו' המקריב להרמה

מקריב פניו וקרב סגולתו

קופה מאחרי (5) זמן

וי"ל שהעיקר הזה למדנו מפרשת מרים שאמר להן הקב"ה לא כן עבדי משה פאיפ אדבר בו במראה ולא בהידות וגו' אבל בשעה שדיברה מרים עדיין לא נאמרה הפרשה היא ולא נודע עדיין העיקר הוה ודיבורה או לא היה בו כפירה בעיקר מעיקרי הדת. אלא לשהיר שמיעטד מדרגת מרעיה מכפי שהיה באמת. אבל עכשיו אם יאמר אדם. כמו שאמרה מריב. שנבואת מרעיה איננה גדולה מנבואת שאר הנביאים. היו כופר נאחד מעיקרי הדת.

ו' המקריב

שלשה עשר עקרים

על יסוד דברי הרמב"ם ז"ל

- א אָנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שָׂמוּ הוּא בּוֹרָא וּמְבַרְךְ לְכָל הַבְּרֹאִים, וְהוּא לְבָדוּ עֲשֵׂה וְעוֹשֶׂה וְיַעֲשֶׂה לְכָל הַמַּעֲשִׂים:
- ב אָנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שָׂמוּ הוּא יְחִיד וְאֵין יְחִידוֹת כְּמוֹהוּ בְּשׁוּם פְּנִים, וְהוּא לְבָדוּ אֱלֹהֵינוּ, הֵיחָה הֵיחָה יְהֵיחָה:
- ג אָנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שָׂמוּ אֵינוּ גּוֹף, וְלֹא יְשִׁיגוּהוּ מִשִּׁיגֵי הַגּוֹף, וְאֵין לוֹ שׁוֹם דְּקִיּוֹן כָּלָל:
- ד אָנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שָׂמוּ, הוּא רֵאשׁוֹן וְהוּא אַחֲרוֹן:
- ה אָנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שָׂמוּ לוֹ לְבָדוּ רֵאשׁוֹן לְהַתְּפַלֵּל, וְאֵין לוֹלְתוֹ רֵאשׁוֹן לְהַתְּפַלֵּל:
- ו אָנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה, שְׁכָל דְּבָרֵי נְבִיאִים אָמֵת:
- ז אָנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁנְּבִאוֹת מִשֶׁה רְבִנוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם הֵיחָה אָמֵתִית, וְשֶׁהוּא הֵיחָה אֵב לְנְבִיאִים, לְקוֹדְמִים לְפָנָיו וְלְבָאִים אַחֲרָיו:
- ח אָנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה, שְׁכָל הַתּוֹרָה הַקְּצוּחָה עָמָה כְּבָרֵנוּ, הִיא הַנְּתוּנָה לְמִשֶׁה רְבִנוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם:
- ט אָנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁזֹּאת הַתּוֹרָה לֹא תֵהָא מְחֻלְפֵת, וְלֹא תֵהָא תּוֹרָה אַחֲרֵת מֵאֵת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שָׂמוּ:
- י אָנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שָׂמוּ יוֹדֵעַ כָּל מַעֲשֵׂה בְנֵי אָדָם וְכָל מַחֲשָׁבוֹתֵם, שֶׁנֶּאֱמַר, הִיצֵר יַחַד לְבָבְךָ אֵל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם:
- יא אָנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שָׂמוּ גּוֹמֵל טוֹב לְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו, וּמַעֲנִישׁ לְעֹבְרֵי מִצְוֹתָיו:
- יב אָנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה, כְּבִיאַת הַמְּשִׁיחַ, וְאָף עַל פִּי שִׁיתְקַמְּמֵה, עִם כָּל זֶה אֲחֻקָּה לוֹ כָּכָל יוֹם שִׁיבּוֹא:
- יג אָנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁתְּהִיָּה חַחִיחַ הַמַּתִּים כַּעַת שִׁיעֲלָה רַעוֹן מֵאֵת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שָׂמוּ, וְיִתְעַלָּה זְכָרוֹ לְעַד וְלְנֶעַח נְעֻחִים:

מכ המקריב מאחרי כבודו

פרק שרישי (8) עק. שם חזק על דבר עשיית דבר אחר וקיס (9) חלו בו וכן לו קיס וזלח (1) כמו שחשק הוא דבר שקיס האיל חלו בו ולא יחיד מצינו האיל וקיסו וזלח. וזלח נשחשקו בלשון זה דרכה. אמר רב שיש לו עקר בראיהא או שאין לו עקר. וסח חזק (1) ישל זה חשם על השרשים והיסחח שעמידה הית תחית חלו כום. נבו מציאת השם שהוא מבוטא טעניו שהוא עקר (2) שאכנתו הכריתת לחודה אלוהה שא"א לצידי מציאת תודה אלוהה (1) ולחו. ולפי זה וא"י כחוקר (1) אי אלו הדברים שראוי שיהו. עקרים בדת ראלוהיה. ורע חיסכ"ם ול שם אותם י"ג עקרים. שרם מציאת השם (2) והאחרות (3) והרקה הנכסות (1) ושדח קיסמו (2) ושדח לעברו ולא לילחו (3) והנבואת (4) ונבואת מרעיה, ותורה מן השמים (1) ושלא תשיגת התורה (2) ודעתה השם (3) והכרי ושנע (4) ומשיח (1) ותורה הבתים. אלו חן העקרים שמנה הדיב ל"ל בארץ חלק כביחש והסנה של.

כחפה הירוק זמלק כבודו ברחוק אל הככה

ועל ענין זה מזהיר בתורה ואומר השמר בנגע הצרעת, וזכור את אשר עשה יי אלהיך למרים בדרך, הרי הוא אומר התכוננו מה אירע למרים הנביאה שדיברה באחיה שהיא גדולה ממנו בשנים וגידלה אותו על ברכיה וסכנה בעצמה להצילו מן הים היא לא דברה בגנותו אלא טעת שהשות אותו לשאר נביאים והוא לא היה מקפיד על כל אלו הדברים שני והאיש משה עניו מאד ואע"פ כן מיד נענשה בצרעת: קל חומר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות.

פיכוס התשיות להרמה סוכרין ברחוק היסוד השלישי

היסוד השביעי ננוחם משה רבינו ע"ה והוא שנאמן כי הוא אלהים של כל הנביאים אשר היו מלפניו ואשר קמו מאחריו כולם הם תחמו צמעלה והוא היה הנצטר מכל מין האדם אשר השיג מידעמו יתנך יוסר מכל מה שהשיג או ישיג שום אדם שנמלא או שימלא וכי הוא ע"ה הגיע התעלותו מן האנושות עד המעלה המלאכותית ונכלל צמעלם המלאכים לא נשאר מסך שלא קרעו ונכנס ממנו ולא מנעו מונע גופני ולא נעפרר לו שום סקרן צין רצ נלמעט ותפנטלו ממנו הכחות הדמיונות והסושיזם והסגותיו ונכלל כם המספורר המשוקק ונשאר שכל בלנד ועל הענין הזה נאמר עליו שהיה מדבר עם הש"י בלא חלפתיות מן המלאכים.

קופה מאחרי זמן

נבואת משה

רמב"ם סוף הל' טומאת צרעת בענין לשהיר. ומה מרים שלא ייברה בננות אחיה אלא שהשחתה אותו לשאר הנביאים וכו' קיו וכו' עירש ומקורו בספרי. והנה בעיקרי הדת שמנה הרמב"ם בפיה"ם (פי חלק) כנה שם עיקר אחד שכל דברי נביאים אמת ועוד עיקר אחר שנבואת מרעיה היתה למעלה מנבואת כל הנביאים, והישיז האומר כי נבואת מרעיה הוה לנבואת כל הנביאים היו כופר באחד מעיקרי הדת ודינו כמומר לכל התורה ואין לו חלק לעוה"ב וקשה איך אפשר ללכוד בקיו ממים לענין איסור לשהיר שהמספרו לא יצא ככלל ישראל וגם איך אפשר לומר על מרים הנביאה שיצתה ככלל ישראל היו?

הכחוקק

ויאמר שמעונוא דברי אסייהיה נביאכם יהוה במראה אליו אתודע בהלום אדבר-בו: לאיכן עבדי משה בכל-ביתי נאמן הוא: ה פה אליפה אדבר-בו ומראה ולא בחידת ותמנת יהוה יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה:

קצרה, אותם הדברים שיש בהם מהחכמות אשר זכרתי
בהקדמה הה' באוסן שישתלמו כל בני אדם, ואפילו עמי
הארץ, בקבלת אותם האמונות, ומזאת הבחינה קראם עיקרים
ויסודות, כפי מחשבת התלמיד השומע, לא כפי ענין האמת
בעצמו.

וכבר יורה על זה, מה שכתב הרב אחרי זכרון אותם
העיקרים, כמו שהבאתי בתחלת זה המאמר. ומפני זה לא זכר
הרב הגדול העיקרים האלה בספר המורה, אשר שם הפליג
החקירה באמונה התוריית, וזכרם בפירוש המשנה, אשר עשה
בנערותו, למה שהיתה הנחת העיקרים מתייחסת אל הזמק,
ולמתחילים בלמד המשניות, לא ליחידים המעמיקים בידיעת
האמיתיות, אשר להם חבר ספר המורה. ואם היתה זה דעתו,
הנה היתה כוונתו רצויה ומעשיו לשם שמים.

אמנם היר חסדאי ובעל ספר העיקרים, ואחריהם בפייהם
ירצו סלה, לקחו אותם הדברים כפשוטן ונתנו אותם תאמונות
במדרגת השרשים והיסודות, כענין התחלות החכמות וכמו
שזכרתי.

חה בעיני טעות ושגיאה רבה היא, כי אף שנראה שיש
באמונות חלוף רב, ומעלה לזו על זו, כפי מעלה גרסאם,
להיות מהם בעצם הבורא ומהם בשכלים הגבוליים, ומהם
בגלגלים, ומהם בשאר הדברים, לא מפני זה נחשוב, שתהיה
אמונת אחד מהם עיקר ויסוד, והאמונה האחרת אינה עיקר
ולא יסוד, כי כולם אמונות אמיתיות, ובבחינת האמת כולם
עיקרים, שהתורה האלהית מיוסדת עליהם. אחרי שאם יכפור
או יכחיש אדם, הקטון שבכולם, יהיה כאלו יאמר, שאין תורה
מן השמים, ואם כן, אחרי שתפול התורה האלהית, בביטול
איזה ספור, או מדע, או אמונה, שבאו בה, יתחייב בהכרח,
שכל הספורים והאמונות והמדעים המצויות שבאו בתורה,
הם כולם, וכל אחד ואחד מהם, עיקרים ויסודות אלה, לא
שנאמין זה בקצתם וזולת קצתם.

וכבר יורו על אמתת הדעת הזו, דברים מהם, שאם היו
בתורה שרשים ועיקרים, היה ראוי שבמעמד הר סיני, בעשרת
הדברות, אשר דבר השם לעמו, יזכרו ויונחו אותם העיקרים,
כדי שישמעו כולם ויקיימום ויקבלום היתדעים עליהם ועל
זרעם, והנה מאותם הויג עיקרים, אשר זכר הרב, לא באו
בדברות כי אם אחד מהם, או שנים, לדעת הרב.

ומהם, שאם היו עיקרים ושרשים לתורה האלהית, היה
מוכיר אותם בתחלת התורה, כמו שיונחו התחלות החכמות
ושרשיהם בתחלתם, וכמו שזכרתי אני בפרשת בראשית ברא
אלהים את השמים ואת הארץ, שאספר שיפורש על עיקר
התורה ויסודה, שהוא חדוש העולם, שזכר בתחלת התורה,
אבל אחרי שראינו שבתחלת התורה לא נזכרו העיקרים
השרשים האלה, וגם לא במעמד הר סיני, ובעשרת הדברות,
מבואר הוא שאין כאן עיקרים ולא יסודות.

ומחס, שאם היו בתורה שרשים ועיקרים, היה ראוי
שיהיה העונש למי שיכפור אותם, יותר חמור מהכופר בשאר
הדברים שבאו בתורה, ומאחר שאינו כן, כי הכופר בקלה
שבמצות, או בקטון שבסוסקים, ענשו בשהו כמי שכופר
באנכי יי' אלהיך ובמצות היחוד, מבואר נגלה הוא, שאין בה
דברים במדרגת העיקרים והשרשים.

ומפני זה אמרו שם, בפרק חלק (דף צ"ט), על אותה

אלהית כמו שיבא בעליה (לקמן בס"פ מחזור ז'). אבל עדיין יקשה לוי זה הדרך למה לא בנת
הדעות והסבלות ולא הארץ ארצות תחת עקר פציאות השם, כמו שמנה הקדמות ושאר התארים,
וכן יש לזקק על כל מה שהוציא מק העיקרים האחרים, ותבאר כל זה בכלל דברינו בשה שיבא
בעליה. ונשוב לזקק סקקים למי דרבט כאברנו שם ג' שם אבת, (ז) ונבאר תחלה
עקי ודעותו והיסוסות ואח"כ נבאר על עקי ודת האלהית בעשרת האל יתברך:

9
כב כִּי יְהוָה
שְׁפַטְנוּ יְהוָה מִחֻקְקֵינוּ יְהוָה מִלְּפָנָיו הוּא
יֹשִׁיעֵנוּ: 10
כַּב כִּי יְהוָה

הנה בארו במאמרם זה, שאין בתורה האלהית דבר,
יוכל האדם להכחישו, ודבר יחייב להאמינו, כענין בהתחלות
החכמה ודרושיה. אבל, כל חלק וחלק ממנה, כקטון כגדול,
יחייב כל בן ישראל לקבלו, ואין הפרש אצלם, בין שיכפור
בתורה בכללה ויאמר, שאין תורה מן השמים, ובין שיכפור
בחלק ממנה, יהיה פסוק, או דקדוק, או גזרה שות, ולזה
אמרו שם, שמנשה בן חזקיהו היה יושב דורש באגדות
של דופי ואיבר, לא היה לו למשה לכתוב, ואחת לזוֹן תמנע.
וחשבתו מפני זה כופר ואפיקורוס.

וכן כתב הרב הגדול, בפירוש המשנה, בזכרון העיקרים,
בעיקר השמיני, שהוא תורה מן השמים. אמרו דל, ואין
הפרש בין בני הם כוש ומצרים, לבין אנכי יי' אלהיך,
ושמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד. הכל מפי הגבורה, והכל
תורת יי' תמימה. קדושה ואמת. הנה הודה בפיו ובשפתיו,
שבנין האמונות, ובבחינת האמת, אין ראוי שנגיח בתורת
האלהים אמונות במדרגת השרשים, והתחלות שיחוייב כל
בעל דת לקבלם. ואמונות אחרות שיוכל לספק בהם, כי כולם
יחייב שיקבל ויאמין היותם אמת אלהי, ולא יספק ולא
יערער על דבר מהם.

ואם הדבר כן בענין האמונות, שאין ראוי שנגיח עיקרים
ויסודות בהם, ככה בענין המצות, אין ראוי שנעשה קצתם
עיקריות, וגדולות המעלה מקצתם, כי הנה מצינו מצות
כוללות, וגדולות המעלה, בדברים שבין אדם למקום ושבין
אדם לחבירו, ונגזר, וזכרון יום המעמד הנבחר, חזרון יציאת
מצרים, ועשית הישר והטוב, ואהבת לרעך כמוך, ולא זכרון
המטברים האלה, ולא אחד מהם, בכלל העיקרים, ואיך נכניס
עצמנו בבחינת המצוה, ונבחר קצתם על קצתם, והנה במשנה
אמרו, הוי זהיר במצוה קלה כמצוה חמורה, שאין אהה יחד
סתן שכרון של מצוה (אבות ס"ב), ואיך, אם כן, נעשה
אנתנו מהם חלוקות, ונגיח מהם במדרגת השרשים, ומהם
במדרגת הענפים.

וכבר נוכל להמליץ בעד הרב הגדול, שלא כיון לעשות
עיקרים ויסודות במצות התורה, כי הוא לא מנה בכללם
שום מצוה מעשית, כמו שזכרתי, וגם בענין האמונות, לא
עשה אותם העיקרים להגיד, שהאמונות האלה, מזולתם, הם
עיקרים בתחייב להאמינם, אבל שהיתה כוונתו, להישייר
האנשים, אשר לא העמיקו בתורה, ולא למדו ולא שמשו
די צרכם, ולפי שהמה לא יוכלו להקיף ולהשיג כל האמונות
והמדעים, אשר כללה התורה האלהית, בתר הרב מכל האמונות,
אותם הויג אמונות היותר כוללות, כדי ללמד אותם דרך

העולמים. כל אחד מחמשה אלו מין :

13

השגת הראב"ד

ה"ו. והאומר שיש שם רבון אחד אלא שהוא גוף ובעל תמונה. ל"א ולמה קרא לזה מין וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו בו המחשבה לפי מה שראו במקראות ויומר ממה שראו בדברי האגדות המשכסות את הדעות.

14

השגת הראב"ד

השגת עקר מקרי התורה (ז) בחלוף האמת מפני שהוא משה בעצמו וכן ראוי לקרוא לו שכן כתב בספר ההשגות על מה שכתב הרמב"ם ולו שאומר שהשם יתבדק הוא נוף הוא סוף, וכתב עליו הראב"ד ולו אמר אברהם אל"ם עסקר האבונה (ס) כן הוא, והאמת ההוא נוף (י) מפני חסותו לשנות המסקות והמחשבות כפופים וכן ראוי לקרוא לו, ל"כ לשם. זה הדרך ידוע אסתי נתקן משה שנמצא לחלל אמת על אל"ם בן אברהם שבו בניו שכתבו (ז) וכן סאל"ם ארז שיוצא בראש וסוכן לסוד לו, והנה נראה בפרש"י כי סי שיתר האמת והסוכן לחסותו הוא סכח והשנים שאין ראוי לקבל אותו בתשובה, אבל סי שארנו סוכן לסוד ולא לשנה סודך האמת ולא לכפר בבה שבת בתורה ולא להכריע הקבלה אלא לשרר והספקים לפי דעתו, אע"פ שיש אמת בחלוף האמת ארז סוף ולא סוף תלילה. ובענין קר האמת בתורה והמתים (ט) שלא יהיו האנשים שיהיו לעולם בנוף תפוש אבל ידוע לעולם כפי שהוא רע והרמב"ם ולו באגדה תורה והמתים (ס) אף על פי שה בחלוף האמת לוי סבת הרמב"ם ולו אין זה סוף בעקר תורת הרמב"ם תלילה, וכן האמת שנקר הגמל בעולם תבא לתו גשמה ביד השמן לעפס לבה וכל בחלוף תפוש, כפי שהוא רע והרמב"ם ולו קצת רכבו הקבלה, אף על פי שה בחלוף האמת לוי רע והרמב"ם וכן אף סוף בשאר והשגות הדעות תלילה. והדעותי לכיבוד כל זה לפי שראיתי קצת קלי שלם חכמים בענינים מהדברים זה וסאל"ם לשם (י) כענין סוף שלם כלא רע וכלא תבונה.

15

ש' סקורה קרם זא' קס' 30

והנה הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ג הל"ז) כתב וז"ל "חסיסה הן הנקראים מניין וכו'. והאומר שיש שם רבון אחד אלא שהוא נוף ובעל תמונה עכ"ל ובהשגות הראב"ד כתב "ולמה קרא לזה מין, וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו בו המחשבה, לפי מה שראו במקראות. ויותר ממה שראו בדברי אגדות המשבשות את הדעות".

ואמר מן הגרי"ח זצ"ל דהלא גם לפי"ד הראב"ד "טעות הוא בידם" שש ע"י אגדות ומקראות. ואיכ"ל דדעת הרמב"ם היא דאף ששש, אבל ב"י עיקרים לא משגיחין בטעות, וכל שאינו מאמין ולו היא זה מחמת שיבש, מ"מ הי' מן. [מדברי מור"ד הגרמ"ד הלוי סאלאוויצקי שליט"א]

16

קומברין 13

הלל אומר אין להם משה לישראל שכר אכלוהו בידי הוקה אמר רב יוסף שיהא לה משה לדבי הלל

17

סבר הקורא אל מקב' 4

ובן באת חסות שדרכים ולו סמו ארז מקרי תורה משה לוי רבוי, ידוע וכו' בו נ"כ ככלל הכופרים בעקר תורה משה וחסותם ככלל דעת שאין להם חלק לעולם, וכן סמו הוא ולו בספר רס"ק בפרק ג' סאל"ם חסותם ככלל הרמב"ם, זה רבוי סאל"ם פוד שד"י מפני נגרות סאל"ם בפרק חלק רבי הלל שד"א ארז מרמב"ם ישראל חסותם כנסת וכו' שאין להם משה לישראל שכר אכלוהו בידי הוקה כדן ידועה, ולו רבוי חסותם ידוע ודעת רבם ככלל הכופרים וכו' שאין להם חלק לעולם, ויש לשאל אם כן למה תכידו אותו בנפשו ארז שד"א ככלל ישראל ולא רח באופן בעקר דתם. (י) ואם האמר שכתבו רבוי (ט) לחשב עליהם, איכ"ל לא רח להם להכריע בשם רבי ולוסי שמיטה מפני בשום מקום.

18

קומב' מלוא' 11

א. דעת הרמב"ם דהמאמין בהגשמה הוא מין. והראב"ד כתב סנדולים וטובים טעו בזה מפני האגדות המשבשות הדעות. ושמעתי בשם כ' מור"ד הגרי"ח הלוי זצ"ל מבריסק בדעת הרמב"ם. כי ככפירה לא שידך שוגג. דהא מ"מ אינו מאמין וא"א להיות בכלל

פיסקא. האומר אין תורה מן השמים, אמר רבי אליעזר המודעי, המחלל את הקדשים, והמבזה את המועדות והמפר בריתו של אברהם אבינו, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, אף על פי שיש בידו (תשובה) [תורה] ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא.

וכן זכרו בגמרא דברים זולת אלה. כגון, המלבין פני חברו ברבים, והקורא לחבירו בכנוי, והמתכבד בקלחן תבירו. ואין הסבה בזה כמו שחשב הרב הגדול, בפיר המשנה, להיות העושה מעשה מאלה, בעל נפש גרועה, שאין בה שלימות, ואינה ראויה לעולם הבא וכו'. כי מה הגרעון אשר בדברים האלה, שלא יהיה יותר בדברים אחרים שלא זכרו.

אבל היתה הסבה בזה, לפי שמצות התורה כולם, המדות והדעות אשר בה, הם אלהיים. ומי שיכפור בקטון שבכולם, מאותו צד שהוא, עוקר דבר מן התורה ומכחיש אותה, אין ראוי שיהיה בן העולם הבא.

ומהם, שאם היו בתורה עיקרים ושרשים, איך לא זכרום חז"ל. והיה יותר ראוי שיזכרו אותם ויבארום במקום מיוחד, ממה שעשו במצות התורה ובמוסרי דאבות. ואחרי שהמה אשר היישירו הדרך לפנינו, לא הרגישו בזה, ולא זכרו עיקרים ויסודות אשר יאמין אותם האדם וחי בהם, מבראר נגלה הוא, שלא הסכימו בחכמתם ז"ל, להניח עיקרים ושרשים בתורת האלהים. לפי שכולה אמתית, אלהית, ואין בה אמונות עיקריות, שרשיות, יותר עיקריות אלה מאלה.

11

ש' סקורה קרם זא' קס' 30

י"ג עקרים

"אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח ואע"פ שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבא".

הרמב"ם משה י"ג עיקרים, והם עיקרי האמונה. והקשה בעל העיקרים דלכאורה ע"י ד' עיקרים כבר נדע את כולם, ואין אנו צריכים ל"ג עיקרים. ע"ש שהוכיח בראיות שאחרי שנדע ד' מהם, שאר התשע גם הם מוכרחים.

ואמר בזה מן הגרי"ח זצ"ל, דהנה באמת צ"ע ענין העיקרים כלה, והלא הכופר סאות אתה מן התורה דית נטרף לנפשו בעיקר!

אמנם נראה, דהנה הכופר ואינו מאמין בתורה מחסרון ידיעה, הנה לוח לא יקרא עיין "כופר" דאף דחייבים אנו לדעת את כל התורה, אבל הוא זה מ"ההלכות תלמוד תורה" ולא "מהלכות אמונה". אמנם ב"י עיקרים החובה לדעת אותם, וגם באינו יודע אותם פתמת חסרון ידיעה הרואה "כופר". וכל שאינו יודע כל הי"ג עיקרים אינו מכלל ישראל, והחובה לכל אחד לדעת עיקרים אלו.

ולפ"י? מיושב היטב קושית "הבעל העיקרים", דהן אמת דע"י ד' העיקרים מוכרחים גם שאר תשע העיקרים ע"י הבנה ופילוספיא. אמנם אם נכתוב רק ד' עיקרים, הנה אדם שאין לו הבנה וידיעה ולא ידע את התשע העיקרים הנתורים, לכאורה לא יקרא אפיקורס!!! ועל כן כתב הרמב"ם כל הי"ג עיקרים, וכל שאינו יודע אותם הרי הוא כופר ואפיקורס.

12

כנסת הלבבות קומב' ברכ' ז' הלכה ב

ז' חמשה הן הנקראין (ה) מיניים. האומר שאין שם אלוה ואין לעולם מנהיג. והאומר שיש שם מנהיג אבל הם שנים או יתר. והאומר שיש שם רבון אחד אלא שהוא גוף ובעל תמונה. וכן האומר שאינו לבדו ראשון וצוד לכל. וכן העובד אלוה זולתו כדי להיות מליץ בינו ובין רבון

אפלטון, המאמין בחומר קדום, כי אם כן לא היה השייך קדמון בלבד, כי גם החומר הוא היה קדמון כמהו. אבל לפי שהרב האמין חדוש העולם במחלט, כפי הקבלה האמתית, כתב בעיקר הזה, שהאחד ית' הוא בלבד קדמון, ואין קדמון אחר זולתו, כשנעריכהו אליו. ואמר, שלכן נקרא השיי אלהי קדם, שהוא לבדו האלוה הקדמון.

פירוט הכתובים
אמרונו יסודי קדמון

והיסוד הרביעי הקדמות. והוא²², שזה האחד המתואר הוא הקדמון²³ בהחלט, וכל נמצא זולתו הוא בלתי קדמון ביחס אליו. והראיות לזה בספרים הרבה. וזה היסוד הרביעי הוא שמורה עליו מה שנ' מענה אלהי קדם²⁴. ודע כי היסוד הגדול של תורת משה רבינו הוא היות העולם מחודש, יצרו ה' ובראו אחר ההעדר המוחלט, וזה שתראה שאני סובב סביב ענין קדמות העולם לפי דעת הפילוסופים הוא כדי שיהא המופת מוחלט על מציאותו יתעלה כמו שביארתי ובייררתי במורה²⁵.

ישראל בלא אמונה, ואומרים משמו בזה"ל "דער וואס איז געבין אאפיקורוס איז אויך אאפיקורוס" ולכאורה דבריו מוכרחין שהרי כל הכופרין וכל עובדי ע"ז הם מוטעין, ואין לך מוטעה יותר מהמקריב בנו למולך והוא חייב מיתה. אבל קשה דהא תינוק המוטל בעריסה ג"כ אין לו אמונה ומ"מ הוא בכלל ישראל ותינוק שנשבה לבין העכו"ם מביא קרבן על שגנתו ואין דינו כמומר (שבת ס"ט), ומיכח דאנוס רחמנא פטרי' גם בחסרון אמונה? וי"ל לפי המבואר למעלה כי יסודי האמונה מוכרחין ודעת האדם מצד עצמה לא תתן מקום לכפירה ורק רצון האדם לפריקת עול מטה את שכלו לטעות בדברים פשוטים ומוכרחים וע"כ שגנתו עולה זדון. אבל האומר מותר לעבוד ע"ז הוא שוגג ופטור ממיתה כיון שסבור שעושה ברשות התורה, ואפשר שזו היא כונת הראב"ד "מפני האגדות המשבשות הדעות" היינו שטעותן אינה מדעת עצמן, אלא מפני שמבטלין דעתן לדעת האגדות תוהו בכלל אומר מותר, דחשוב שגנה גם בכפירה. ותתישב בזה מה שמקשין מהא דאמר ר' הלל אין משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיה, ואיך אפשר לומר, שר' הלל יצא מכלל ישראל ח"ו, שהרי כבר באחד מעיקרי הדת? ולפי המבואר נ"ח, שר' הלל אמר כן מפני שסעה בהבנת הכתובים והיו כאומר מותר ודינו כשוגג, ומשו"ה קאמר רב יוסף התם שרא ליה מריה לר' הלל. ודעת הרמב"ם כי הטעות בענין הגשמה באה מדעת עצמן ולא מפני האגדות, כי אילו היתה דעתן צלולה לא היו האגדות מטעות אותם והיו מוצאין דרך לישב דברי האגדות שלא יהיו נגד הדעת.

כבר אמרנו מ"ל 91-93

ועל הספק הט', שהוא למה לא מנה בכלל העיקרים חדוש העולם. אשיב ואומר, שהאמונה הזאת כבר הביאה הרב ביסוד הד', באמרו, שהאחד הנזכר הוא הקדמון באמת. כל מה שזולתו אינו קדמון, כשנעריכהו אליו. וענין העיקר הנה יוכלל בשני דברים, כמו שהתבאר בהקדמה השלישית. הא', בשהוא ית' קדמון. ר"ל, שאין לו התחלה ולא יפול תחת הזמן. והשני, ששאר הדברים כולם, זולתו, אין בהם דבר קדמון, כשנעריכהו אליו. ר"ל, שהם כולם מחדשים ונבראים. ולא נוכל לומר באחד מהם שהוא קדמון. ואם אינו קדמון, הנה הוא מחודש בהכרח. ולוה אמר הרב, כשנעריכהו אליו. ר"ל, שעם היות שנאמר בדבר מה שהוא קדמון, בערך דבר אחר, נתחדש אחריו, כמו אמרנו במתושלח שהוא קדמון מנח, ונח שהוא קדמון מאברהם, הנה מזולת הבורא ית' לא יקרא בהחלט קדמון דבר מה, לפי שהוא חדשו, והוא בלבד קדמון, ואין קדמון אחר זולתו. ואין הקדימה הזאת קדימת סבה לבד, כי אם גם קדימה זמנית, קדימת המחדש, למה שיחדש. ואמרנו זה על צד ההישרה, לאמת עם היות הזמן מכלל הנבראים. ומפני זה לא אמר הרב בזה העיקר, שהשיי"ת נצחי, שהוא השם המורה על המציאות הבלתי נפסק, שאין לו התחלה ולא תכלית. אבל אמר קדמון, להגיד שהוא הקודם לפעולתו, בכל מיני הקדימות. וזה מוכיח שלא כיון הרב בעיקר הזה נצחיות האל ית', כי אם היותו בלבד קדמון, וכל שאר הדברים מחדשים ממנו.

ומזה יתבאר לך, שהחדוש אשר יאמין הרב בעולם, הוא חדוש המוחלט, שנברא אחר האפס המוחלט, ולא כדעת